

kaupmehhe lähätäwa kii omma kaupa, mes nemma ülle merre saiwa, Tallina ja Pärnalina kaut Tartute, kost sedda sis Wenne-male lähäteti ja müdi. Se liin om ka mittokõrda suurt tulle-kaajo nännu, ni kui 1328 aastal, kui se sure tulle-kaajo man ennamb 2500 innemist hukka saiwa.

Nida om ka Willandi: liin kindma, kõrwa liin olnu. Sedda tunnistawa täamba päiwani weel ne wanna müri ja kanso, mes lina mäe pääl, sääl Willandi: moisa man, nästas. Kirjotetas, et wannal ajal sääl selge kiwvi hone nink 3 kirrikut olnu. Ent 1481 aastal pallotiwa wainlase tedda kohhalt tuhhas, innemissi, kea tullen üllejäiwa, widi ärra Wenne-male wangi, nink kii se kottus ammak Tarwaste moisan, kun sis weel wanna kinni: liin olli, tetti kohhalt paljas ja tuhjas.

Kolm sadda aastat olli nida ristiusk Liwlandi-maal; ent es olle kii rahwal temmast surembat hääd, kui ennege ristiinnemisse nimmi. Kii ehhiteti paljo kirrikid üles, mes parhilla weel saiswa; ent rahwa usk nink jummalajus es olle muud, kui üts wäljaspidine tö ja sädus. Ristiti, woeti lawwale, loeti Ladina keli palwussid, nink peti kangede paastmist, nink masseti kirkomassu ja preestrile kunnest, ent es moista nemma ommast ussust arwo anda, nink nemma es tija, es tunneke, mes tarwis ne kalli pühha asja ja kombe neile olliwa säetu. Kottun es olle rahwal üttele ramatut luggeda, ei katelikmust, ei lauloramatut, ei Piiblit, sest ramatid es trükikta

weel. Olli sis Liwlandi-ma rahwa luggu waine kii. Paljo henge tusiwa kii sedda wikka nink puhkasiwa ja leinasiwa. Sis tulli armas Jummal neile abbis, nink se Issand, ke jo ni mitme kalli tunnistajide läbbi Saksa-maal olli sedda wastset hommungo haggio lastnu ettepaista, lähhat sis sedda tundi, „unnest illeswirgu, „ni et ö läts möda nink päiw tulli lähhude.“ Rom. 13, 11. 12.

Nink sedda päiwa walgust saat Issand omma ussutawa sullase Martin Lutterusse läbbi jälle ette, kes 1517 aastal olli Saksa-maal Wittenbergi: linan sedda ussu-parrandamist allustanu. Roma Paapsti pimmedus häwiteti sääl eddimält ärra, nink nakkati jälle se kalli Piibli-ramato sõnna perra rahwast opeetama nink Jummalat orjama. Seginane kallis Issanda tö läts pea lajembale nink jous wi: je aasta perrast meie Liwlandi-ma sisse ärra. Dreptowi: linast, Saksa-maalt, olliwa ne Paapsti ussu preestri üttele wagga keli-oppetajat, nimmega Andreas Knöpfken, wäljaajanu, selle et temma meie õnna Lutterusse kallis sõbber olli, nink sedda ristiusku oppust armast, mes Lutterus olli rahwale Piiblist illeswõtnu ja kulutatu. Knöpfken paggesti neide wiha eest Riialina, kun tedda rõmuga wastawoeti. Temma olli neile jo tutwas sanu, kui Riialina koddanikko, preestride kurjusse perrast, omme lasti ennamb neide kätte es ussu, ent neid parremb sure kulluga Saksa-male Dreptowi: lina, se ussutawa Knöpfkeni mannu oppussele olliwa saatnu. Rõmuga allust temma sedda tööd,